

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу Гончарова Олексія Геннадійовича «Комплексна фізична реабілітація при остеохондрозі попереково-крижового відділу хребта у борців-ветеранів спорту на тренувальному руховому режимі», подану до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання і спорту за спеціальністю 24.00.03 – фізична реабілітація

Актуальність обраної теми. Рівень сучасних спортивних досягнень у боротьбі передбачає застосування великих швидко-силових фізичних навантажень. Саме це є головною причиною перевантажень, які призводять до травм і захворювань кістково-м'язової системи. Серед них найбільш поширеними захворюваннями у спортсменів є зміни дегенеративно-дистрофічного характеру хребта, зокрема, остеохондроз, який формується внаслідок як макро-, так і мікротравмування хребта та оточуючих його тканин.

Відомо, що заняття дзюдо і самбо підвищують ризик розвитку хронічних захворювань хребта, зокрема, зміщення міжхребцевого суглоба, грижі міжхребцевих дисків, які можуть проявитися лише наприкінці спортивної кар'єри.

Саме остеохондроз посідає одне з перших місць у структурі загальної захворюваності ветеранів спорту, оскільки після припинення активних занять спортом комплекс таких чинників, як змінений руховий стереотип, зниження обсягу фізичних навантажень, несприятливі психологічні та соціальні фактори, після відходу від «великого спорту», посилює прогресування дегенеративно-дистрофічних процесів хребта і суглобів.

У зв'язку з цим, особливої актуальності набуває проблема своєчасної і ефективної реабілітації ветеранів спорту, яка є невід'ємною ланкою збереження їх трудової і соціальної активності, покращення якості життя.

Тому дисертаційне дослідження Гончарова Олексія Геннадійовича

«Комплексна фізична реабілітація при остеохондрозі попереково-крижового відділу хребта у борців-ветеранів спорту на тренувальному руховому режимі», безперечно, є актуальним науковим дослідженням у вдосконаленні теорії і практики фізичної реабілітації. Актуальність цього дослідження чітко обґрунтована автором і підтверджується сучасним станом досліджуваної проблеми.

Зв'язок роботи з науковими планами, темами.

Дисертаційну роботу виконано відповідно до Зведеного плану науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту Міністерства України у справах, сім'ї, молоді та спорту на 2011–2015 рр. за темою 4.1 «Традиційні та нетрадиційні методи фізичної реабілітації при захворюваннях різних систем організму та пошкодженнях опорно-рухового апарату в осіб різного ступеня тренуваності» (номер державної реєстрації – 0111U000194) та відповідно до Плану науково-дослідної роботи Харківської державної академії фізичної культури на 2016–2018 рр. за пріоритетним тематичним напрямом № 76.35 «Медико-біологічне обґрунтування проведення відновлювальних заходів і призначення засобів фізичної реабілітації особам молодого віку різного ступеня тренуваності» (номер державної реєстрації – 0116U004081.).

Новизна дослідження та одержаних результатів полягає в тому, що вперше науково обґрунтовано та розроблено програму фізичної реабілітації у тренувальному руховому режимі на підґрунті визначення особливостей функціонального стану, фізичної працездатності, функціонального стану серцево-судинної системи та біологічного віку борців-ветеранів спорту, які страждають на остеохондроз попереково-крижового відділу хребта.

Особливо важливим, на наш погляд, є те, що здобувач уперше здійснив диференційований підхід до застосування гідрокінезотерапії з елементами тракційної дії у воді, постізометричної релаксації, фізіотерапії і масажу з урахуванням доклінічних проявів захворювання та особливостей тренувального процесу борців-ветеранів спорту, хворих на остеохондроз попереково-крижового відділу хребта у стадії ремісії.

Поряд з цим здобувачем також розширені і доповнені дані щодо позитивного впливу засобів фізичної реабілітації на фізичний та функціональний стан борців-ветеранів спорту та якість їх життя.

Дисертація базується на аналізі достатньої кількості спостережень. Достовірність отриманих результатів забезпечена використанням сучасних методів досліджень, що дало можливість одержати значну кількість важливих фактів та оцінити їх взаємозв'язки. Заслужують на увагу сучасні методи статистичної обробки результатів, що дозволило глибоко і всебічно проаналізувати отримані дані.

Практичне та теоретичне значення результатів дослідження.

Практична значущість роботи підтверджена двома державними свідоцтвами України про реєстрацію авторського права на науковий твір: № «44869» від 04.05.2012; № «76689» від 07.02.2018.

Практичне значення дисертації полягає у можливості використання розробленої програми фізичної реабілітації борців-ветеранів спорту з застосуванням комплексу засобів фізичної реабілітації, що позитивно вплинуло на показники фізичного розвитку та рухової функції хребта і сприяло зменшенню клінічних проявів остеохондрозу.

Результати наукового дослідження впроваджені: у роботу КЗ «МСДЮСШОР» з водних видів спорту Яни Клочкової, авторської школи плавання Близнюка Ю.В., Асоціації сприяння розвитку ветеранів єдиноборств України, Первомайської центральної лікарні Харківської області. Отримані результати використовуються в лекційному матеріалі для студентів, які навчаються за спеціальністю «Фізична реабілітація», «Фізична терапія та ерготерапія», «Фізична культура і спорт» ХДАФК, що підтверджено відповідними актами впровадження.

Оцінка змісту дисертації, її завершення в цілому та ідентичності змісту автореферату й основних положень дисертації.

Дисертаційна робота виконана на належному науковому рівні. Загальний обсяг роботи становить 252 сторінки, вміщує 34 таблиці, 45

рисунків. За темою дисертаційної роботи опубліковано 15 наукових праць. З них 7 праць опубліковано у фахових виданнях України, з яких 6 включено до міжнародної наукометричної бази; 4 публікації апробаційного характеру; 4 публікації додатково відображають наукові результати дисертації.

Висновки та практичні рекомендації логічно випливають зі змісту дисертаційної роботи, відповідають поставленим завданням.

Результати дисертаційної роботи мають об'єктивний характер, спираються на достатню кількість дослідницького матеріалу, отриманого завдяки використанню комплексу інформативних методів, що відповідають поставленій меті та завданням роботи.

Опубліковані роботи і автореферат повністю відповідають основним результатам дослідження.

Загальна характеристика роботи. Дисертація складається з переліку умовних скорочень, вступу, шести розділів, висновків, практичних рекомендацій, списку використаних джерел та додатків.

У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми дослідження, сформульовано мету, завдання, визначені об'єкт, предмет, методи дослідження, розкрито наукову новизну та практичну значущість одержаних результатів, а також окремо виділено особистий внесок здобувача у спільно опубліковані наукові праці, подано інформацію про апробацію і впровадження результатів дослідження, кількість публікацій автора за темою дисертації.

У першому розділі «Особливості сучасних підходів щодо фізичної реабілітації спортсменів, які страждають на попереково-крижовий остеохондроз хребта» проведено теоретичний аналіз науково-методичної літератури, використаної у дисертаційній роботі.

Огляд літератури повністю розкриває сучасні уявлення про особливості функціонального стану спортсменів з остеохондрозом хребта та надає детальний аналіз сучасних програм та підходів до фізичної реабілітації хворих на остеохондроз хребта попереково-крижової локалізації.

При цьому автор акцентує увагу на тому, що робіт, присвячених комплексному підходу до фізичної реабілітації спортсменів-ветеранів при остеохондрозі попереково-крижового відділу хребта, недостатньо, вони носять суперечливий характер, а робіт стосовно борців-ветеранів в доступній сучасній літературі обмежена кількість, фахівці з фізичної реабілітації більше уваги приділяють удосконаленню тренувального процесу у діючих спортсменів-борців, робіт, присвячених процесам відновлення при пошкодженнях хребта у борців, невелика кількість.

Здобувач аналізує та підкреслює існуючі особливості фізичної реабілітації спортсменів з остеохондрозом попереково-крижового відділу хребта, які відрізняються від реабілітації нетренованих осіб.

Для викладення літературного огляду використані 285 джерел літератури, з яких сформований перелік відповідно до вимог МОН України.

Огляд завершується аналізом недостатньо досліджених питань і обґрунтуванням необхідності їх подальшого вивчення.

У 2-му розділі дисертації «Методи та організація дослідження» проведено аналіз клінічних, функціональних, інструментальних методів дослідження даних та обґрунтовано методологічний підхід, а також подано дизайн дослідження, інформацію про організацію дослідження. Дослідження проводилось на базі проблемної наукової лабораторії Харківської державної академії фізичної культури, МСДЮСШОР водних видів спорту Яни Ключкової та медичного кабінету СК КЗ «ШВСМ Піонер». Досліджуваний контингент – 34 борці-ветерани віком 36–45 років, за видом боротьби дзюдо та самбо.

Слід відзначити правильний методологічний підхід для проведення дослідження, відбір інформативних і сучасних методик, достатній рівень статистичної обробки.

У третьому розділі дисертації «Результати обстеження борців-ветеранів спорту при остеохондрозі попереково-крижового відділу хребта до

застосування засобів фізичної реабілітації» представлено результати аналізу даних констатувального експерименту.

У результаті експерименту встановлено, що більшість пацієнтів скаржилися на біль від помірної до сильної інтенсивності, який обмежував самообслуговування менше, ніж у половини хворих; майже всі пацієнти мали схильність до сутулості, обмеження рухливості хребта, зокрема латерофлексії, більш виражене в сагітальній площині, а також зниження функціональної здатності серцево-судинної системи на тлі задовільного ступеня фізичної підготовленості. Поряд з цим здобувач виявив значне випередження біологічного віку по відношенню до календарного, що інтерпретує як ознаки зниження функціональних резервів і рівня здоров'я борців-ветеранів. Проведений кореляційний аналіз дозволив дисертанту підвищити цілеспрямованість авторської програми.

Отримані дані стали підґрунтям для визначення спрямованості та розробки програми фізичної реабілітації борців-ветеранів.

У четвертому розділі «Комплексна програма фізичної реабілітації для борців-ветеранів спорту» відображено методичні засади побудови програми фізичної реабілітації. Здобувачем сформульовані принципи як фізичної реабілітації, так і педагогічної взаємодії.

Програма фізичної реабілітації розроблена за трьома етапами: міорелаксації, міокорекції і міотонізації.

До програми автор включив освітню компоненту у вигляді бесід з ветеранами спорту, лікувальну гімнастику з елементами Пілатеса, міофасціальним релізом, постізометричною релаксацією, які були направлені на покращення місцевого крово- та лімфообігу, трофіки, розслаблення та розтягнення м'язів, що спазмовані. До комплексу реабілітації автор включив гідрокінезотерапію з елементами тракції та лікувальний масаж. При цьому автор справедливо акцентує увагу на необхідності комплексного підходу, як одного з найважливіших принципів сучасної реабілітації.

У розділі 5 «Оцінка ефективності розробленої комплексної програми у борців-ветеранів спорту з остеохондрозом попереково-крижового відділу хребта» наведено результати формувального експерименту. У осіб основної групи статистично значуще, у порівнянні з показниками осіб контрольної групи, спостерігалася позитивна динаміка амплітуди рухів хребта, фізичної підготовленості та фізичної працездатності, покращилася якість життя на тлі зменшення болю.

Під впливом авторської програми покращився функціональний стан серцево-судинної системи та показник якості реакції серцево-судинної системи на фізичне навантаження. Розрахунок біологічного віку після закінчення формувального експерименту підтверджує дані про високу ефективність авторської програми у порівнянні з результатами осіб контрольної групи, які проходили курс фізичної реабілітації за стандартною програмою.

Шостий розділ «Аналіз та узагальнення результатів дослідження» носить аналітичний характер, дисертант аргументовано, порівнюючи з даними інших авторів, наводить результати виконаного ним наукового дослідження, узагальнює результати дослідження, обґрунтовує доцільність використання запропонованої комплексної програми фізичної реабілітації для борців-ветеранів спорту. Отримані результати дисертаційної роботи розподілені на три групи даних: підтверджувальні, доповнювальні й абсолютно нові.

Висновки відповідають поставленій меті і завданням, базуються на фактичному матеріалі, достовірність отриманих результатів не викликає сумніву.

Повнота викладення матеріалів дисертації в опублікованих працях.

Усі основні положення дисертації відображені в публікаціях у фахових виданнях, кількість і рейтинг яких відповідає вимогам МОН України. За темою дисертації опубліковано 15 наукових праць. З них 7 опубліковано у

фахових виданнях України, з яких 6 включено до міжнародної наукометричної бази; 4 публікації апробаційного характеру; 4 публікації додатково відображають наукові результати дисертації.

Недоліки, зауваження і побажання. В процесі рецензування дисертації, автореферату та наукових публікацій дисертанта суттєвих недоліків або зауважень не виникло. В якості дискусії хочеться почути від дисертанта відповіді на такі запитання:

1. Чи підтверджено власні результати обстеження ОРА, що стосуються стану постави, даними з медичних карт?
2. З якою метою автор використав вимір вигинів хребта? Хіба недостатньо було використання двох методів: визначення Індексу сутулості та Шкали оцінювання постави (REEDCO Posture Score Sheet)?
3. Що стало підставою для розробки авторської програми тривалістю 30 днів?
4. Чому автор віддав перевагу методиці масажу П.Б. Єфименко, а не традиційній методиці сегментарно-рефлекторного масажу?

Висновок. Дисертаційна робота Гончарова Олексія Геннадійовича «Комплексна фізична реабілітація при остеохондрозі попереково-крижового відділу хребта у борців-ветеранів спорту на тренувальному руховому режимі», подана до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання і спорту за спеціальністю 24.00.03 – фізична реабілітація, є завершеним, самостійно виконаним дослідженням, яке слід розцінювати як таке, що дало вагомий внесок у розв'язання актуального питання фізичної реабілітації. За актуальністю, об'ємом виконаного наукового дослідження, його науковою новизною, практичною значущістю робота відповідає сучасним вимогам «Положення про присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24

липня 2013 року за № 567 до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата наук. Автор дисертації Гончаров Олексій Геннадійович заслуговує на присудження йому наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання і спорту за спеціальністю **24.00.03 – фізична реабілітація**.

Офіційний опонент: перший проєктор

з науково-педагогічної роботи Придніпровської
державної академії фізичної культури і спорту

д.фіз.вих., доцент



С. М. Афанасьєв

Підпис Афанасьєва С. М. засвідчую.

Начальник відділу кадрів ПДАФКіС



Н. І. Дем'янова